

'STIL' GESCHREVEN DOOR EVA WIJERING, JUNIOR STADSDICHTER ENSCHEDE,
VOORGEDRAGEN DOOR DIRK WEVERS, LEERLING VAN HET BONHOEFFER
COLLEGE, BRUGGERTSTRAAT

Alles is stil
Zo stil
Niets beweegt
En toch
Alles is in beweging
De blaadjes hangen
Stil aan de boom
En ze ruisen tegelijkertijd
Mee met de wind
Zelfs het licht
Dat zegt niks
Terwijl het
Toch spreekt met zijn warmte
Hier is het gebeurt
Dit is het slagveld
Nu is het druk
Zo druk
En tegelijkertijd stil
Zo stil

'DE STILTE SPREEKT' GESCHREVEN DOOR CHARLOTTE FONTIJNE, WINNARES
GEDICHTENWEDSTRIJD 2012, VOORGEDRAGEN DOOR DANIËL JANSON,
VOORZITTER A.S.V. TASTE

Hoorde u het?
Toeschouwer op de bank
Hoorde jij het net?
Kindje aan je papa's hand

Zij die het horen,
Luisteren
Heb je gevonden waar het ontspringt?
Alleen,
Hoor je hen fluisteren
Terwijl, nu wij tezamen
Hun spreken harder klinkt

Men zegt: 'Twee minuten is het stil'
Zo heb ik ze nooit beleefd
Stilte is als er mensen zwijgen
Maar elk van deze stemmen leeft

Ik hoorde in de stilte geen zwijgen
Een soldaat sprak tegen mij
Over liefde voor zijn gezin
Hoe hij van hen houdt
Zijn stem klonk vredig en blij

Die mevrouw hoorde net geen zwijgen
Een stilte allerminst
De stem van haar grootvader sprak
Hoe trots hij op haar is
Zijn stem,
Van binnenin

Zij die niet geluisterd hebben,
Hebben niet gehoord

Maar, het hindert niet
Luisteren kan altijd
Hun stemmen klinken voort.

TOESPRAAK DOOR DE HEER H.W. KESLER TER GELEGENHEID VAN DE HERDENKING OP 4 MEI 2013

Morgen is het 68 jaar geleden dat er een eind kwam aan 5 jaar bezetting van Nederland. Vandaag herdenken wij al die mensen die hun leven verloren tijdens de bezetting van ons land. Een bezetting die de meesten van ons die hier bij elkaar staan, zich nauwelijks kunnen indenken. Wij herdenken de mensen uit onze eigen, Enschedese en Twentse, omgeving die hun leven verloren in de strijd om de vrijheid; en wij herdenken ook al die burgers en militairen die in het Koninkrijk der Nederlanden of waar ook ter wereld zijn omgekomen of vermoord sinds het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog, in oorlogssituaties en bij vredesoperaties.

Voor de meeste mensen in Nederland, die in vrijheid zijn opgegroeid, is het moeilijk zich in te denken wat de impact van een oorlog kan zijn. Meer dan tien jaar geleden kregen we er heel even iets van te zien, bij de vuurwerkcramp.

We weten allemaal wat een geweldige indruk die ramp maakte en hoezeer de stad er door werd getekend. Maar denk eens in wat er in die oorlog gebeurde: Enschede werd meerdere keren gebombardeerd, ook per ongeluk, door vliegtuigen die dachten dat ze nog boven Duitsland waren. De verwoesting was groot. Ik ben pas vier jaar na de oorlog geboren, maar toen ik opgroeide zag je halverwege de jaren '50 nog her en der in de stad de gaten die de bommen hadden geslagen. Daar hadden huizen gestaan, waar mensen woonden die de oorlog niet hadden overleefd. Sporen van die oorlog waren dus nog vele jaren te zien. Ik groeide, net als veel generatiegenoten, op met verhalen van ouders en grootouders over die oorlog (over de bombardementen, o.a. tijdens een voetbalwedstrijd op het Van Heekpark, over de brandschade die het huis van mijn grootouders toen opliep en hoe mijn Tante Annie 15 jaar oud, werd opgepakt omdat zij getuige was geweest van een liquidatie door het verzet op de Kuipersdijk). Er waren leeftijdgenoten wier ouders nooit meer over de oorlog spraken, want wat zij hadden meegemaakt was zulk onzegbaar leed, dat het verstopt moest blijven. Maar ook hun kinderen groeiden op met de gaten tussen de huizen, de verhalen op school, de verhalen van een generatie die de oorlog wél had meegemaakt.

De verhalen van mij en mijn generatiegenoten zijn dus verhalen uit de tweede hand; voor mijn kinderen, geboren vanaf 1980, is het geschiedenis, wij kunnen ze niet meer zo tot de verbeelding laten spreken dat zij deze waarheidsgetrouw aan hun kinderen en kleinkinderen zullen kunnen overbrengen.

Toch merk je dat er bepaalde essentiële verhalen zijn die tot de verbeelding blijven spreken: kijk naar het succes van *Soldaat van Oranje, de musical*, waarin een heldhaftig verhaal van een groepje Engelandvaarders kennelijk mensen van alle leeftijden blijft aanspreken.

Mijn generatie, de babyboomers, heeft de oorlog niet aan den lijve ondervonden. Wij groeiden op in de weer heroverde vrijheid en vonden dat min of meer vanzelfsprekend. Met u constateer ik hier vanavond dat er steeds minder mensen zijn die de verhalen uit de Tweede Wereldoorlog uit eigen ervaring kunnen navertellen.

Het is van levensbelang dat wij en de generaties na ons erbij blijven stilstaan dat er weer een situatie kan ontstaan waarin wij weer zullen moeten vechten voor onze vrijheid.

Het Nationaal Comité 4 en 5 mei stelt dit jaar het thema “Vrijheid spreek je af” centraal. Een prima keuze!

Maar wat is vrijheid nou precies?

De Franse filosoof Montesquieu zei het zo in de achttiende eeuw: “Vrijheid is het recht om alles te doen wat de wetten veroorloven.” De inhoud van het begrip gaat wel verder dan die definitie van Montesquieu. Er zijn immers ook ongeschreven wetten waaraan je je moet houden, al is het soms moeilijk te bepalen wat die ongeschreven wetten zijn. Vrij zijn, je vrij voelen doe je nooit alleen, want je hebt te maken met de omgeving waarin je leeft. Mijn vrijheid wordt beperkt door de vrijheid van mijn medemens. Door de vrijheid van de ander te respecteren ben en blijf ik een vrij mens. *Om in vrijheid te kunnen leven, moeten wij ook afspraken met elkaar maken. Of dat nu wetten of andere afspraken zijn. Laten we vooral over die afspraken met elkaar in gesprek blijven, zowel in ons dagelijks leven als in de dagelijkse politiek, want vrijheid is het grootste goed dat een mens bezit.*

De oorlog die wij vandaag vooral gedenken, mag lang geleden zijn maar mijn vrijheid wordt begrensd door de vrijheid van mijn medemens. Hoe paradoxaal ook, door de vrijheid van de ander te respecteren, ben en blijf ik een vrij mens. Nu leven er nog mensen die de tweede wereldoorlog hebben meegemaakt, maar ook jongere generaties willen – en moeten – weten wat er in een gemeenschap in oorlog gebeurt en wat de gevolgen nog tientallen jaren nadien kunnen zijn.

Het recente boek van Jan Brokken *De vergelding*, over de oorlog in een klein dorp, waar familieleden, burens, bezetters tegenover elkaar komen te staan, waarin nog tientallen jaren de nasleep van keuzes en acties in de oorlog pijnlijk voelbaar blijft, zou verplichte kost moeten zijn voor iedereen die wil weten wat voor gevolgen bezetting en verlies van vrijheid voor elk individu hebben.

Daarom blijft het belangrijk dat wij ieder jaar weer samen komen voor een herdenking. Niet alleen uit respect voor allen die in onvrijheid het leven verloren, maar ook om elke keer weer tot ons te laten doordringen hoe belangrijk vrijheid voor ons mensen is.